

Vlad Țepeș a lui Nicolae Stoicescu (1977, în loc de 1976), la p.155, nota 410, sunt inversate cifrele (paginile 274-262!), la p.179, nota 498, anii de domnie ai lui Petru Rareș sunt citați 1527-1528 (în loc de 1538), la p.212 se vorbește de 50.000 akce iar, ceva mai încolo, se citează 500.000 akce. Lipsa unui indice se datorează, foarte probabil, acelorași constrângeri tipografice binecunoscute de multă vreme la noi.

Prima sinteză a relațiilor româno-otomane, pentru perioada secolelor al XIV-lea-al XVI-lea, se înscrie între realizările de prestigiu ale medievisticii românești din ultima vreme și ne îndeamnă, pe de o parte, să așteptăm cu interes continuarea demersului de către Tashin Gemil, iar pe de altă parte, la un efort mai intens în înțelegerea rolului factorului otoman în istoria românească.

Gheorghe Iutiș

GH. PUNGĂ, *Țara Moldovei în vremea lui Alexandru Lăpușneanu*, Editura Universității "Al.I.Cuza", Iași, 1994, 335p.

Rezultat a peste zece ani de cercetări asidue, mult așteptata monografie a conf.univ.dr. Gh. Pungă se constituie într-un model de analiză critică a izvoarelor în vederea "deslușirii" unei personalități atât de controversate din istoria românilor cum este cea a lui Alexandru Lăpușneanu. Din această perspectivă, autorul "sparge" tiparele imaginii confecționate de contemporani și amplificate apoi de literați dar și de unii istorici în privința domnului moldovean. Folosind doar o anumită categorie de izvoare, mai des vehiculate în orizontul istoriografic, posteritatea a accentuat mai mult latura negativă a voievodului. Unele încercări de reabilitare (N.Iorga, C.Gagne, Const.C.Giurescu) nu s-au impus în istoriografia română. Este meritul acestei cărți de a oferi o imagine reală și exactă asupra complexe personalități a domnului moldovean, a acestui "mare nedreptățit al istoriei".

Aparținând perioadei Renașterii și Reformei, Alexandru Lăpușneanu a întruchipat trăsăturile epocii, activitatea sa relevându-ne un "experimentat om politic, realist, ambițios și deosebit de activ" într-un context internațional mai mult decât agitat. Acceptând protectoratul otoman, domnul moldovean a știut să-și ferească țara de primejdiile externe, cu atât mai mult cu cât Poarta se afla la apogeul puterii sale. Din acest motiv a refuzat să participe la proiectele de cruciadă inițiate de unele state europene. Pe de altă parte a putut asigura dezvoltarea firească a vieții interne a statului moldovean. Politica sa economică iese din tiparele medievale caracterizându-se prin dinamism în domeniul dezvoltării ramurilor economice importante și al schimburilor comerciale, fiind și unul din puținii voievozi care au administrat singuri veniturile țării.

În privința raporturilor cu boierii și cu celelalte categorii sociale, autorul vede în persoana domnului moldovean tipul monarhului despotic care "nu a tolerat politica centrifugă a marii boierimi moldovenă". A colaborat cu membrii sfatului domnesc răsplătindu-și colaboratorii dar și înlăturând pe acei dregători care puneau sub semnul întrebării însăși existența statului moldovean. Confruntat cu numeroase tentative de înlăturare, domnul i-a pedepsit doar pe principalii complotiști, despotismul său manifestându-se mai ales în cea de-a doua domnie. De altfel, conflictele domnie-fracțiuni boierești nu sunt de loc specifice numai domniei lui Alexandru Lăpușneanu, ele manifestându-se în aproape fiecare domnie a secolului al XVI-lea.

Un capitol important al cărții este consacrat organizării administrative, judecătorești și militare. Se instituie acum "dualismul Suceava-Iași" ca reședință domnească ultima impunându-se drept reședință principală. Procesul este legat și de controversata problemă a dublării vorniciei, căreia autorul îi găsește o rezolvare pertinentă. Același lucru se poate spune și despre instituirea feriei care apare acum pentru prima dată. Majoritatea istoricilor pun pe seama lui Lă-

pușneanu demantelarea celor mai importante cetăți moldovene; analiza tuturor categoriilor de izvoare contrazice această aserțiune semnalată și de alți istorici, argumentată însă acum și cu alte elemente.

Alexandru Lăpușneanu a fost un perseverent apărător al ortodoxiei într-un moment în care Reforma amenința structurile interne ale țării, ctitorind sau refăcând importante așezăminte monahale încă din primii ani de domnie. El a acordat o importanță deosebită și bisericii din Transilvania unde populația română ortodoxă era mai expusă prozelitismului protestant. Numele lui Alexandru Lăpușneanu este trecut în pomelnicele mănăstirilor Bistrița, Slatina, Tazlău, Moldovița, Dobrovăț, Biserica de lemn din Volovăț, Catedrala mitropolitană din Suceava, al mănăstirii Bisericiani dar și în cele de la Muntele Athos. A dorit și a știut să se folosească de experiența celor mai instruiți contemporani ai săi, adepți ai isihasmului bizantin: Macarie, Eftimie, Azarie, Isaia de la Slatina etc. Aceptarea protectoratului otoman (musulmanii fiind mai toleranți decât alte religii) în momentul ofensivei protestante, poate fi explicată și prin încercarea domnului moldovean de a apăra religia strămoșească și structurile interne ale țării.

Sunt relevate de către autor și înfăptuirile cultural-artistice corespunzătoare domniei lui Alexandru Lăpușneanu fiind considerat și din această perspectivă un om al Renașterii, "unul din continuatorii epocii lui Ștefan cel Mare".

Tratând domnia lui Alexandru Lăpușneanu sub toate aspectele ei, după cercetarea exhaustivă a tuturor categoriilor de izvoare și a unei bogate bibliografii, istoricul ieșean este în măsură să concluzioneze: "judecata istoriei asupra lui Alexandru Lăpușneanu trebuie să fie în ultimă instanță pozitivă".

Corneliu Cojocariu

VENIAMIN CIOBANU, *Politică și diplomație în secolul al XVII-lea. Țările române în raporturile polono-otomano-habsburgice (1601-1634)*, Editura Academiei Române, București, 1994, 248p.

Cunoscut analist al evoluției raporturilor dintre țările române și statele vecine în cursul Evului Mediu, cercetătorul de la Institutul de Istorie "A.D. Xenopol" din Iași oferă o nouă modalitate de abordare a problematicii românești, de această dată din perspectiva relațiilor polono-otomano-habsburgice. Cronologic, autorul tratează perioada cuprinsă între sfârșitul domniei lui Mihai Viteazul și cele ale principilor Matei Basarab din Țara Românească, Vasile Lupu din Moldova și George Rákoczi I din Transilvania. Ceea ce caracterizează evoluția politică a țărilor române în această perioadă este dinamica raporturilor dintre cei trei mari competitori pentru suveranitate în spațiul carpato-danubian: Imperiul otoman, Imperiul habsburgic și Republica Nobiliară Polonă. Interesele lor în această importantă zonă strategică au variat în funcție de obiectivele imediate sau de perspectivă ale conducătorilor celor trei mari puteri, de disponibilitățile de moment și de evoluția economică și politică a fiecăreia dintre ele.

Introducerea este rezervată principalelor evenimente care au jalonat istoria politică a primelor trei decenii ale secolului al XVII-lea în această regiune. Este urmărită în acest context activitatea politică și militară a celor trei competitori în spațiul carpato-danubian în vederea asigurării hegemoniei.

În primul capitol, *De la Câmpia Turzii la Zsitvatorok: proiecte de reorganizare politică a spațiului carpato-danubian (1601-1606)*, autorul relevă interesul Imperiului otoman de a beneficia de situația nou creată după moartea lui Mihai Viteazul dar și opoziția categorică a polonilor și habsburgilor, fiecare din cele trei puteri având interese proprii în regiune. Domnia lui